

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

На тлі глобальних тривожних подій, що відбуваються у світі, мистецька освіта переживає період інтенсивної модернізації та інформатизації. Дослідження феномену дистанційного навчання у професійній освіті майбутніх учителів музичного мистецтва є метою статті.

Автором освітлено можливості дистанційного навчання в системі професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Розкрито теоретичні аспекти розвитку дистанційної освіти, зокрема її понятійний апарат. На підставі аналізу наукових джерел систематизовано тлумачення ключових понять дистанційної освіти, дистанційного навчання а також інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання. Розглянуто особливості використання дистанційних технологій, які входять у практику сучасного освітнього процесу.

Представлено програмно-інструментальну платформу дистанційного навчання Moodle, її характеристику та шляхи використання в організації дистанційного навчання. Автором описано можливості й особливості організації навчання студентів із застосуванням системи дистанційного навчання Moodle, яка сприяє розвитку їхнього критичного мислення та творчості. Показано, що висока ефективність організації освітнього процесу досягається під час поєднання різних форм дистанційного навчання з традиційними формами навчання. Узагальнено досвід використання дистанційних освітніх технологій у роботі зі студентами-музикантами очної форми навчання, обґрунтовано поняття дистанційного супроводу освітнього процесу, виявлено переваги й окреслено проблеми використання електронних освітніх технологій в освітньому процесі. Зазначено програмні розробки, що застосовуються для ефективної взаємодії педагогів і майбутніх учителів музичного мистецтва.

Доведено, що дистанційне навчання дає змогу організувати продуктивну самостійну роботу студента з оволодіння навчальними дисциплінами, сприяє формуванню професійних компетенцій, формуванню мобільності; сприяє формуванню гнучкого навчання на основі нових можливостей ІКТ; дає змогу забезпечити ефективний зворотний зв'язок.

Ключові слова: дистанційна освіта, дистанційне навчання, інформаційно-комунікаційні технології дистанційного навчання, система дистанційного навчання "Moodle", професійна освіта, майбутні вчителі музичного мистецтва.

Усесвітня пандемія COVID-19 створила проблеми та можливості, які були непередбачені у 2019–2020 році. З початком світової кризи більшість країн була змушена в терміновому порядку оголошувати карантинні заходи, всім освітнім установам було наказано забезпечити реалізацію освітніх програм із застосуванням дистанційних освітніх технологій. У результаті вже в березні 2020 року Бердянський державний педагогічний університет оголосив про перехід на дистанційну освіту.

Перехід освітнього процесу в дистанційний формат був раптовим, але водночас не застав педагогічний склад зненацька. Уже декілька років у БДПУ активно розвивається платформа «Електронна підтримка навчання», на базі якої в системі дистанційного навчання Moodle реалізуються й використовуються додаткові навчальні ресурси в межах навчальних програм.

Не всі заклади вищої освіти (далі – ЗВО) активно розвивали дистанційні форми навчання, але нинішня ситуація, що склалася, показала, наскільки актуальними є такі форми взаємодії ЗВО та студентів.

У сучасній педагогічній науці і практиці здійснюється пошук і впровадження ефективних способів використання дистанційних форм навчання в закладах вищої освіти. Цій проблемі присвятили свої роботи такі вчені, як: О. Андреев, І. Боброва, М. Вайндорф-Сисоева, Р. Гревич, І. Ібрагімов, В. Кухаренко, І. Нагаєва, В. Овсянников, Є. Полат, В. Слабоуз та інші.

У низці досліджень фігурує думка, що найближчим часом формат електронного навчання отримає новий імпульс у розвитку й поставить в один ряд якість отримання освіти як очної форми, так і дистанційної (on-line).

Мета статті – теоретично розкрити стан професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах дистанційного навчання.

Дистанційна освіта визначена як метод навчання, коли студент і вчитель фізично розділені. Використовується комбінація технологій, що передбачає листування, аудіо, відео, комп'ютер та Інтернет [8]. У сучасних нормативних документах, зокрема в Законі України «Про освіту», дистанційне навчання розглядається як складник формальної, неформальної та інформальної освіти будь-якого спрямування [3]. Учений З. Дубовий під дистанційним навчанням розуміє сукупність сучасних комп'ютерних технологій, що забезпечують доставку інформації в інтерактивному режимі від викладачів до студентів [2, с. 82].

Зокрема, у «Положенні про дистанційне навчання» (2013) вказано, що метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування в навчанні сучасних ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти [6].

Інформаційно-комунікаційні технології дистанційного навчання – це технології створення, опрацювання, передавання й зберігання навчальних матеріалів, організації, супроводу та підтримки навчального процесу

за допомогою телекомунікаційного зв'язку, зокрема електронних локальних, регіональних і глобальних (Інтернет) мереж та відповідних сервісів [5]. Сучасні ІКТ-технології дають змогу вдосконалити процес придбання знань і допомагають збільшити залучення студентів до освітнього процесу.

Зробити віртуальне середовище навчання по-справжньому інтерактивним і привабливим – серйозне практичне завдання, з яким стикаються заклади вищої освіти. Це важливо з погляду пошуку шляхів і засобів поліпшення якості навчання. Рішення цього завдання вимагає від викладача не тільки творчого мислення й нового підходу до трансформації методів навчання, але й наявності потрібних навичок і рекомендацій щодо створення інтерактивного навчального середовища. Однак, незважаючи на переваги, такий вид навчання має істотні недоліки. Через відсутність живого контакту з викладачем студент повинен володіти жорсткою самодисципліною. Поява відкритих систем навчання, таких як Moodle, дає можливість освітнім організаціям адаптувати навчальний процес.

LMS Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment, вимовляється «Мудл») – це модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище, яке називають системою управління навчанням (LMS), системою управління курсами (CMS), віртуальним навчальним середовищем (VLE) або просто платформою для навчання, яка надає викладачам, учням та адміністраторам дуже розвинений набір інструментів для комп'ютеризованого навчання, зокрема дистанційного. Це безплатне програмне забезпечення з відкритим вихідним кодом – система управління навчанням. Систему Moodle було розроблено австралійцем Мартіном Догіамасом (Martin Dougiamas) для того, щоб допомогти викладачам і студентам розробляти елементи курсів дистанційного навчання. Відкритий вихідний код цієї системи дає змогу кожному охочому завантажити Moodle, щоб створити на її базі свою власну освітню платформу [1]. Moodle є сучасною платформою, що розвивається та складається з безлічі модулів: Чат, Опитування, Форум, Глосарій, Завдання і т. д. [4]. Згідно зі статистикою порталу “Edutechnica” від 2 лютого 2020 р. в США система Moodle займає 16,7 % від ринку LMS (Learning Management System (з англ. система управління навчанням), стабільно утримуючи 4-те місце [7].

Кафедра теорії і методики навчання мистецьких дисциплін під керівництвом кандидата педагогічних наук, доцента О. Мартиненко, активно внесена до цієї системи. Усі навчальні курси в програмах бакалаврату та магістратури продубльовано в “Moodle”.

Специфіка професійної підготовки в сфері музичної педагогіки передбачає досить велику кількість практичних занять зі студентами. Це пов'язано з цілями й завданнями підготовки майбутніх фахівців. Професія вчителя музичного мистецтва передбачає володіння цілим арсеналом спеціальних практичних навичок: володіння музичним інструментом; читання нотного тексту з листа; знання основ аналізу музичних творів; володіння вокальними та хоровими навичками; вміння працювати з групою та індивідуально; знати теорію і практику хорового диригування тощо.

Такі навички традиційно відпрацьовуються й контролюються на аудиторних заняттях за безпосередньої взаємодії «педагог – студент». Але ж події останніх днів, коли через загальні карантинні заходи ЗВО змушені були призупинити очне навчання, виникла гостра потреба у зверненні до навчальної платформи для здійснення дистанційних занять онлайн.

До основних переваг дистанційного навчання в цих екстрених умовах, безумовно, треба віднести можливість здійснення занять онлайн, не переривати навчальний процес. Ба більше, заняття, як і раніше, проводяться за загальноуніверситетським розкладом, не порушуючи таку важливу частину освіти, як систематичність і регулярність. Викладачі та студенти здійснюють досить плідну взаємодію в багатьох сферах педагогічного спілкування. Використання освітньої платформи Moodle у процесі навчання дає змогу студентам справлятися з обсягами інформації, що надходить із різних дисциплін, проаналізувати й систематизувати її під час проходження модулів, готує майбутніх фахівців до виконання різноманітних завдань, професійної діяльності в сучасному насиченому інформаційному просторі.

У системі Moodle студенти мають можливість ознайомитися зі змістом навчальних програм, основними теоретичними відомостями, списком основної та додаткової літератури за темами. Усередині навчального курсу досить широкий спектр можливостей дає змогу використовувати різні елементи: відкривати форуми для обговорень, робити оголошення, тести, викладати лекції, додаткові файли, посилання на різні інтернет-ресурси. У системі Moodle передбачено також і можливість зворотного зв'язку «педагог – студент». Викладач може надати завдання, причому формат цього завдання може бути вельми різноманітним: написати реферат, розгорнуту відповідь, есе. Відповіддю може бути презентація, аудіо- та відеофайли.

Великий інтерес становить елемент навчального курсу «Семінар». Розробники Moodle заявляють, що модуль «Семінар» дає змогу накопичувати, переглядати, рецензувати і взаємно оцінювати студентські роботи. Студенти можуть представляти свою роботу у вигляді будь-яких файлів, а також можуть вводити текст безпосередньо в полі за допомогою текстового редактора. Матеріали оцінюються з використанням кількох критеріїв форми оцінки, заданої викладачем. Студентам надається можливість оцінити одне або кілька подань своїх однокурсників. Подані роботи й рецензії можуть бути анонімними, якщо потрібно. Студенти отримують дві оцінки за семінар – оцінку за свою роботу та бали за свою оцінку робіт своїх однокурсників.

З погляду навчальних та інформативних можливостей система Moodle – справді дуже корисний і ефективний ресурс, що дає змогу здійснювати дидактичну функцію, додатковий контроль освоєння потрібного обсягу знань у студентів. Система Moodle досить успішно справляється з функціями демонстрації навчального матеріалу. Однак у цій системі не передбачено функцію взаємодії онлайн.

Одним із основних матеріалів, з яким працюють музиканти, є звук. На жаль, платформа Moodle не призначена для роботи з музичними звуками. І якщо візуальна демонстрація матеріалу більш-менш є на належному рівні (за умови якісного інтернету), то саунд-взаємодія залишає бажати кращого. У практиці музичної освіти студентами найчастіше надсилаються завдання у вигляді запису свого виконання. Наприклад, на заняттях із диригентсько-хорової підготовки студенти надсилають відео гри, спів і диригування хорової партитури. Педагог має можливість оцінити ступінь засвоєння музичного матеріалу, точність відтворення музичного тексту, виразність і артистизм.

Для підвищення взаємодії педагогів і студентів спеціальності «Музичне мистецтво» варто виділити такі програмні розробки:

- хмарні сховища даних із загальним доступом до файлів і редактури документів: Google Disk & Docs, iCloud;
- сервіси для проведення відеолекцій і семінарів: Skype, Zoom, FaceTime; Messenger;
- різноманітні месенджери, з можливістю створення груп (чатів): WhatsApp, Viber, VK, Telegram; Messenger;
- програми для мозкових штурмів і візуалізації планування, інтелект карт: XMind, MindMeister, MindManager, iMindMap.

У системі онлайн-навчання за допомогою вищезазначених програмних розробок студенти можуть продемонструвати гру на музичних інструментах, заспівати та продиригувати музичний твір. Але проблема «вирівнювання» звуку (посилення тихого звучання і, навпаки, приглушення гучних звуків) спотворює реальну звукову палітру, не дає можливості оцінити якість звучання. Також неможлива одночасна звукова взаємодія групою (ансамблем, хором).

Незважаючи на низку позитивних моментів, зазначимо, що система дистанційного навчання нині навряд чи може повністю замінити очний навчальний процес. Як і раніше, залишається нерозв'язаною проблема спільного музикування онлайн. З огляду на те, що швидкість інтернету у всіх учасників онлайн-спілкування різна, виникає істотна звукова затримка.

Використання LMS Moodle в сукупності з іншими сервісами дає змогу зробити навчальний процес більш інтерактивним, що активно підтримує державний освітній стандарт. Також активне впровадження дистанційного навчання дає можливість розв'язати проблему реалізації державної політики, що вимагає рівності й доступності освіти за різних стартових можливостей.

Висновки. Отже, можна зазначити, що організація освітнього процесу на основі платформи Moodle викликає інтерес у студентів і є важливим доповненням до традиційних форм навчання, забезпечуючи оптимальність формування професійних компетенцій студентів. З огляду на те, що більшість завдань вимагає формату аудіо- або відеозапису, ми помітили, що студенти-музиканти стали більше уваги приділяти якості своєї роботи. Перед тим як надіслати своє завдання педагогу, студенти не раз прослуховують власні виконання, прагнучи зробити найкращий дубль. А отже, стала виразно виявлятися особиста вимогливість студентів до кінцевого результату, підвищилися навички самоконтролю й самостійності.

Дистанційне навчання дає змогу організувати продуктивну самостійну роботу студента з оволодіння навчальною дисципліною, сприяє формуванню професійних компетенцій, сприяє формуванню мобільності, вмінню шукати й оволодівати новими знаннями; надає нову якість навчання, забезпечуючи постійний доступ до інформації в будь-який момент часу; сприяє формуванню гнучкого навчання на основі нових можливостей ІКТ із представлення навчальних текстів, графічних матеріалів і проведення відеоконференцій; автоматизація та комп'ютеризація навчання змінюють методи навчання; дає змогу забезпечити ефективний зворотний зв'язок.

Використана література:

1. Андреев А. В., Андреева С. В., Доценко И. Б. Практика электронного обучения с использованием Moodle. Таганрог : ТТИ ЮФУ, 2008. 146 с.
2. Дубовий З. С. Формування самостійності майбутніх учителів музики у процесі дистанційного навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Кривий Ріг, 2019. 260 с.
3. Законодавство України : офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення: 12.10.2020).
4. Кравченко Г. В., Волженіна Н. В. Работа в системе Moodle: руководство пользователя : учебное пособие. Барнаул, 2012. 114 с.
5. Положення про електронні освітні ресурси : Наказ Міністерства освіти і науки України від 22 грудня 2017 р. № 1662. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0066-18> (дата звернення: 08.10.2020).
6. Положення про дистанційне навчання : Наказ МОН України від 25 квітня 2013 р. № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>(дата звернення: 07.10.2020).
7. LMS Data – Sping 202. URL: <http://www.edutechnica.com> (дата звернення: 04.10.2020).
8. Roffe I. Innovation and e-learning: E-business for an educational enterprise. Cardiff, UK : University of Wales Press. 2004. 334 p.

References:

1. Andreev A. V., Andreeva S. V., Docenko I. B. *Praktika elektronnoho obucheniya s ispol'zovaniem Moodle* [The practice of e-learning using Moodle]. Taganrog: Izd-vo.TTI YUFU, 2008. 146 s. (in Russian).
2. Dubovyi Z. S. *Formuvannya samostiinosti maibutnikh uchyteliv muzyky u protsesi dystantsiinoho navchannia* [Formation of future music teachers' self-dependence during the distance learning process]: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02. Kiev, 2019. 260 s. (in Ukraine).
3. *Zakonodavstvo Ukrainy : ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (in Ukraine).
4. Kravchenko G. V., Volzhenina N. V. *Rabota v sisteme Moodle* [Jobs in the Moodle system]: rukovodstvo polzovatelya : uchebnoe posobie. Barnaul, 2012. 122 s. (in Russian).
5. *Polozhennia pro elektronni osvityni resursy* [Regulation on electronic educational resources] (2013). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (in Ukraine).
6. *Polozhennia pro dystantsiine navchannia* [Regulations on distance learning]. Nakaz MON Ukrainy (25.04.2013) № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> (in Ukraine).
7. *LMS Data – Sping 202*. URL: <http://www.edutechnica.com>.
8. Roffe I. *Innovation and e-learning: E-business for an educational enterprise*. Cardiff, UK : University of Wales Press. 2004. 334 p.

Smakovskij Yu. V. Professional training of future teachers of music art in the conditions of distance learning

Against the background of global disturbing events taking place in the world, art education is experiencing a period of intensive modernization and informatization. The study of a phenomenon of distance learning in the professional education of future teachers of music art is the purpose of the proposed article.

In this article, the author highlights the possibilities of distance learning in the system of professional training of future teachers of music art. Theoretical aspects of the development of distance education in particular its conceptual apparatus are revealed. Based on the analysis of scientific sources, the interpretation of key concepts of distance education, distance learning and information and communication technologies of distance learning is systematized. Features of use of remote technologies which are a part of practice of modern educational process are considered.

The software-tool platform of distance learning Moodle, its characteristics and ways of use in the organization of distance learning are presented. The author describes the possibilities and features of the organization of student learning using the distance learning system Moodle, which promotes the development of their critical thinking and creativity. It is shown that high efficiency of the organization of educational process is reached at a combination of various forms of distance learning with traditional forms of training. The experience of using distance educational technologies in working with students, the concept of distance support of the educational process is substantiated, the advantages and problems of using electronic educational technologies in the educational process are revealed. The software developments used for effective interaction of teachers and future teachers of music art are specified.

It is proved that distance learning allows to organize productive independent work of the student on mastering of educational disciplines, promotes formation of professional competences, formation of mobility; promotes the formation of flexible learning based on new ICT opportunities; allows for effective feedback.

Key words: *distance education, distance learning, information and communication technologies of distance learning, distance learning system, Moodle system, distance learning platform, professional education, future teachers of music art.*